

CRÍTICA

La deixa de Costa i Llobera

MELCION MATEU

POESIA

Miquel Costa i Llobera,
Poesia completa.
Edició a cura de Gabriel de la
S.T. Sampol. EL GALL EDITOR.
Pollença, 2004.

Fa molt de temps, sens dubte massa, que no es trobava a les llibreries la poesia de Miquel Costa i Llobera (Pollença, 1854 - Palma, 1922) aplegada en un sol volum. Aquest llibre, doncs, és una oportunitat única, i cal celebrar aquesta iniciativa d'El Gall Editor amb el mateix entusiasme que si es tractés d'una de les editorials més prestigioses i rendibles de tot el seu àmbit literari. Costa i Llobera és una figura imprescindible per comprendre la recuperació de la dignitat cultural catalana que s'encetà amb el període de la Renaixença i que no estic del tot segur que puguem donar per acabada. Aquest bell volum, que sobrepasa el miler de pàgines en tapa dura i tipografia ben oxigenada, és, doncs, un tresor que tots els lectors mitjanament sensibles haurien de ser capaços d'apreciar.

I tanmateix és cert que Costa i Llobera -que escrivia, tal com Margalida Pons recordava fa poc en un article, després de Baudelaire i després de Mallarmé- és un clàssic relatiu. Perquè de clàssics, és cert i ho deia T.S. Eliot, n'hi ha, com a mínim, de dues menes. Hi ha clàssics imprescindibles -Virgili, Dante, Shakespeare- i n'hi ha d'altres que es belluguen en el terreny flonjo de les literatures nacionals: clàssics que ho són per als uns, però no per als altres. Per a la literatura catalana, com a mínim, Costa i Llobera és sens dubte un clàssic, i no està de més recordar que -igual que el seu company de generació, Joan Alcover- era tan sols nou anys més jove que Verdaguier, un autor, en termes europeus, molt més anacrònic i d'una vigència força més discutible.

Al contrari que Verdaguier, Costa i Llobera no concursejava ni jocflorejava. O mentida, sí que ho féu, però sense gaire fortuna: *El pi de Formentor*, el seu poema més conegut, no obtingué cap menció quan fou presentat als Jocs Florals. Potser per això mateix, Costa i

MIQUEL COSTA I LLOBERA A BARCELONA EL 1906

Llobera no s'estava de declarar-se enemic dels certàmens: ara que la lírica ha esdevingut, més que mai, una tristíssima mercaderia en mans d'editors garrepes, jurats mafiosos i patrons corruptes, la seva actitud hauria de servir d'exemple a aquells que demanen a la poesia alguna cosa més que un benefici immediat. El veritable premi per als poetes el dona el temps, i cal dir que els escrits de Costa i Llobera han envellit amb una noblesa remarcable.

No podia ser d'una altra manera: aquest volum recull tots els poemes de Costa i Llobera que li han valgut la immortalitat, des de les primerenques *Poesies* (1885) -que ja inclouen el celeberrim *El pi de Formentor*- fins a les darreres composicions

en versicle de *Visions de Palestina* (1908). Vista en conjunt, la seva trajectòria el porta des d'un romanticisme tardà, que impregna les seves composicions de joventut -algunes d'especialment memorables, com ara *Dos sospirs* i *Epitafi*-, fins a l'a-

paral·leles i la rima assonantada als versos parells mimetitzen el moviment ondulant de la mar ("tan prest l'ona els hi banyava / tan prest l'ona es feia enllà"); en el segon, la mateixa mar gira engrescada amb tota la seva violència dins el motlle arrodonit de l'estrofa ("La mar creixent s'avalota, / la negror que l'encapota / claps de sil fan llambregar, / i corrent a la ribera, / entre espessa polseguera / encrespen la cabellera / los blancs cavalls de la mar").

A banda del Costa romàntic -culte o popular-, hi ha un altre Costa i Llobera classicista, que troba en la Mediterrània el *mare nostrum* del seu estimat Horaci. És qui escriu, per exemple: "Cel i mar lluen blavors diàfanes / en competència. L'oreig

anima-s'hi, / i jugant amb les ones qui juguen, / rompre les fa com en riulla fresca". Aquest Costa, que experimenta amb l'adaptació dels metres llatins clàssics al català, és sens dubte el Costa més celebrat, l'autor d'*Horacianes* (1906).

Però el Costa paisatgista no s'acaba aquí. *Visions de Palestina* ens ofereix una reinterpretació de la natura alhora exaltada i desolada: "Altures de fiters, despullades de tota verdor, / costers a on els marges de pedreny caigut indiquen que hi hagué terra... / [...] / Camins angulejant per barrancades i planells, / camins tan pobres de vianants com abundosos de polseguera... / [...] / Aquest país és el gran decrèpit, mesell de records; / és el Patriarca bíblic, qui en sa desolació es cobreix el cap de pols i cendra".

Tots aquests Costa han sobreviscut i ja els teníem parcialment a mà en les antologies. Aquesta edició en un volum de la *Poesia completa* a càrrec del poeta i traductor Gabriel de la S.T. Sampol ens permet, però,

Cal dir que els escrits de Miquel Costa i Llobera han envellit amb una noblesa remarcable

de recuperar alguns aspectes de la seva trajectòria que massa sovint passen desapercibuts. Es tracta, per exemple, del poeta d'expressió castellana, massa retòric en general però tanmateix un traductor eficaç dels seus poemes catalans. El llibre també incorpora nombrosos poemes esparsos i traduccions -del llatí, de l'italià, del francès i de l'alemany-. Vista en conjunt, la trajectòria poètica de Costa i Llobera ens el revela com un autor de registres diferents, amb una sòlida formació intel·lectual i una evolució coherent i agosarada quan es tracta de cercar noves maneres de dir. Costa, és cert, escrivia després de Mallarmé, però, sense la seva aportació, els nostres Noucentisme i Modernisme estarien mancats d'un referent indispensable.

EPITAFI

Visqué... Dins l'ombra augusta de sa vida ningú hi va veure sinó l'ull de Déu; i el món lleuger, que de lo gran s'oblida, s'oblidà d'aquell cor, que no era seu.

Sofrí... Les dolces llàgrimes filtrades d'aquella vida pels secrets fondals, fabricaren, fluïnt purificades, tresors de meravelles virginals.

Així, dins coves on sols Déu habita, les gotes d'aigua, com a plors caient, fan ombres de bellesa mai descrita, temples de l'Esperit Omnipotent!

Un dels poemes de joventut de Miquel Costa i Llobera